विलप्य सुचिरं कालं धृतराष्ट्रोऽम्बिकासुतः। दीर्घमुष्णञ्च निश्वस्य चिन्तयित्वा पराभवं।
शोकेन महताविष्टः सन्तप्तो भरतर्षभ। पुनर्गावल्गणिं सूतं पर्य्यपृच्छद्यथातथं। ११०
॥ धृतराष्ट्र उवाच ॥ भीष्मद्रोणौ हतौ श्रुत्वा सूतपुत्रञ्च पातितं। सेनापतिं प्रणेतारं कमकुर्व्वत मामकाः।
यं यं सेनाप्रणेतारं युधि कुर्व्वन्ति मामकाः। अचिरेणैव कालेन तं तं निघ्नन्ति पाण्डवाः।
रणमूर्द्ध्नि हतो भीष्मः पश्यतां वः किरीटिना। एवमेव हतो द्रोणः सर्व्वेषामेव पश्यतां।
एवमेव हतः कर्णः सूतपुत्रः प्रतापवान्। सराजकानां सर्व्वेषां पश्यतां वः किरीटिना।
पूर्व्वमेवाहमुक्तो वै विदुरेण महात्मना। दुर्य्योधनापराधेन प्रजेयं विनशिष्यति। ११५
केचिन्न सम्यक् पश्यन्ति मूढाः सम्यगवेक्ष्य च। तदिदं मम मूढस्य तथाभूतं वचस्तु तत्।
यदब्रवीत्स धर्म्मात्मा विदुरः सर्व्वधर्म्मवित्। तत्तथा समनुप्राप्तं वचनं सत्यमीरितं।
दैवोपहतचित्तेन यन्मया न कृतं पुरा। अनयस्य फलं तस्य ब्रूहि गावल्गणे पुनः।
को वै मुखमनीकानामासीत्कर्णे निपातिते। अर्ज्जुनं वासुदेवञ्च को वा प्रत्युद्ययौ रथी।
केऽरक्षन्दक्षिणं चक्रं मद्रराजस्य संयुगे। वामं वा योद्धुकामस्य के वा वीरस्य पृष्ठतः। १२०
कथञ्च वः समेतानां मद्रराजो महाबलः। निहतः पाण्डवैः संख्ये पुत्रा वा मम सञ्जय।
ब्रूहि सर्व्वं यथा तत्त्वं भरतानां महाक्षयं। यथा च निहतः संख्ये पुत्रो दुर्य्योधनो मम।
पाञ्चालाश्च तथा सर्व्वे निहताः सपदानुगाः। धृष्टद्युम्नः शिखण्डी च द्रौपद्याः पञ्च चात्मजाः।
पाण्डवाश्च यथा मुक्तास्तथोभौ सात्वतौ युधि। कृपश्च कृतवर्म्मा च भारद्वाजस्य चात्मजः।
यद्यद्यथा यादृशञ्च युद्धं वृत्तमभूत्ततः। अखिलं श्रोतुमिच्छामि कुशलो ह्यसि सञ्जय। १२५
इति श्रीमहाभारते शल्यपर्व्वणि धृतराष्ट्रविलापे द्वितीयोऽध्यायः॥ २॥
॥ सञ्जय उवाच॥ शृणु राजन्नवहितो यथा वृत्तो जनक्षयः। कुरूणां पाण्डवानाञ्च समासाद्य परस्परं।
निहते सूतपुत्रे तु पाण्डवेन महात्मना। विद्रुतेषु च सैन्येषु समानीतेषु चासकृत्।
घोरे मनुष्यदेहानामाजौ गजवरक्षये। यत्तत्कर्णे हते पार्थः सिंहनादमथाकरोत्।
तदा तव सुतान् राजन् तत्कृतं प्राविशद्भयं। न सन्धातुमनीकानि न चैवाथ पराक्रमे।
आसीद्बुद्धिर्हते कर्णे तव योधस्य कस्यचित्। वणिजो नावि भग्नायामगाधे विप्लवा इव। १३०
अपारे पारमिच्छन्तो हते द्वीपे किरीटिना। सूतपुत्रे हते राजन् विक्षताः शस्त्रविक्षताः।
अनाथा नाथमिच्छन्तो मृगाः सिंहार्द्दिता इव। भग्नशृंगा इव वृषाः शीर्णदंष्ट्रा इवोरगाः।
प्रत्युपायाम सायाह्ने निर्जिताः सव्यसाचिना। हतप्रवीरा विध्वस्ता निकृत्ता निशितैः शरैः।
सूतपुत्रे हते राजन् पुत्रास्ते प्राद्रवन् भयात्। विशस्तकवचाः सर्व्वे कान्दिशीका विचेतसः।
अन्योन्यमभिनिघ्नन्तो वीक्ष्यमाणा भयाद्दिशः। मामेव नूनं बीभत्सुर्मामेव च वृकोदरः। १३५
अभियातीति मन्वानाः पेतुर्म्मम्लुश्च भारत। हयानन्ये रथानन्ये गजानन्ये महारथाः।
आरुह्य जवसम्पन्नान् पादातानाजहुर्भयात्। कुञ्जरैः स्यन्दना भग्नाः सादिनश्च महारथैः।